

Приложение № 1
към програмата

РАБОТНА ПРОГРАМА

№	Рискови фактори и водещи ХНБ	Дейности	Водеща институция	Партньори	Срок	Резултати/индикатори
I.		УПРАВЛЕНИЕ И КООРДИНИРАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО ПРОГРАМАТА				
1.	За всички рискови фактори и ХНБ	Актуализиране на Програмните съветети (на национално и областно ниво) за управление и координиране на дейностите по Националната програма за превенция на хроничните незаразни болести (ХНБ).	МЗ, НЦОЗА, РЗИ		2021	Актуализирани програмни съвети на централно и областно ниво.
2.	За всички рискови фактори и ХНБ	Определяне на координаторите на Програмата (на централно и областно ниво).	МЗ, НЦОЗА, РЗИ		2021	Определени национални и областни координатори.
3.	За всички рискови фактори и ХНБ	Актуализиране на системата за отчитане, обратна връзка и контрол по изпълнението на дейностите по програмата на централно и областно ниво.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ		2021 Текущ	Актуализирана система за координация и контрол по изпълнението на дейностите по програмата.
4.	За всички рискови фактори и ХНБ	Оценка на резултатите от развитието на програмата. Предприемане на мерки за оптимизиране на дейностите по нея.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ		Ежегодно	Извършена оценка на резултатите от развитието на програмата и предприети мерки за оптимизиране на дейностите по нея.
II.		РЕАЛИЗИРАНЕ НА ДЕЙНОСТИ, НАСОЧЕНИ КЪМ НАМАЛЯВАНЕ НА ФАКТОРИТЕ НА РИСКА, ВОДЕЩИ ДО ХНБ				
1.		Повишаване на нивото на информираност, обучение и включване на населението в дейности по програмата				

1.1.	Употреба на тютюневи и свързани с тях изделия	1.1.1.Провеждане на кампании за информиране на населението относно употребата на тютюневи и свързани с тях изделия: рисковете за здравето; развитие на зависимост; медицинската и социална цена; пасивно тютюнопушене; полза от прекратяване на употребата им.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	МОН, ОПЛ/НСОПЛБ, медицински специалисти Общини, НПО, СМИ	Ежегодно	Брой проведени кампании Брой участници
		1.1.2. Разработване и разпространение на образователни материали (аудио и видео клипове, постери, книги, брошури, дипляни, компютърни игри, дискове и др.), насочени към ограничаване употребата на тютюневи и свързани с тях изделия сред различни целеви групи от населението.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	МОН, РУО, ОПЛ/НСОПЛБ, медицински специалисти Общини, БЧК, НПО, СМИ	Текущ	Брой разработени образователни материали Брой разпространени образователни материали
		1.1.3. Провеждане на конкурси за разработване и реализация на здравно-образователни проекти от ученици, насочени към превенция и ограничаване употребата на тютюневи и свързани с тях изделия.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	Училища, МОН, РУО, ММС, МК, МОСВ, БЧК, РОСЗОБ Общини, СМИ младежки клубове и др.	Ежегодно	Брой представени проекти Брой участници в проектите
1.2.	Злоупотреба с алкохол	1.2.1.Ежегодно организиране и провеждане на информационно-образователни кампании за повишаване информираността на населението за здравния риск от употребата и злоупотребата с алкохол, алкохолната зависимост и нейните здравни, социални и икономически последици.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	МОН, МВР, ДАИ ОПЛ/НСОПЛБ, медицински специалисти Общини, НПО, БЧК, СМИ	Ежегодно	Брой проведени кампании Брой участници

		1.2.2.Разработване и разпространение на образователни и информационни печатни материали, документални филми, аудио и видео клипове, учебни помагала, интернет банери, компютърни игри, дискове с информационни и образователни материали и др., предназначени за различни целеви групи.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	МОН, РУО, МВР, ОПЛ/НСОПЛБ, медицински специалисти общини, НПО, СМИ	Текущ	Брой разработени образователни материали Брой разпространени образователни материали
		1.2.3. Провеждане на конкурси за разработване и реализация на здравно-образователни проекти от ученици, насочени към превенция на ранната употреба или злоупотреба с алкохол.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	Училища, МОН, РУО, ММС, МК, МОСВ, БЧК, РОСЗОБ Общини, СМИ младежки клубове и др.	Ежегодно	Брой представени проекти. Брой участници в проектите
1.3.	Нездравословен модел на хранене	1.3.1. Провеждане на здравно-образователни кампании за информиране на населението по въпросите на здравословното хранене и рисковете за организма от нездравословния модел на хранене; за подкрепа на кърменето, за борба със затлъстяването, при ХНБ и др.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	МОН, РУО, Общини, ОПЛ/НСОПЛБ, медицински специалисти НМД, НПО, СМИ	Текущ	Брой проведени кампании Брой обхванати лица
		1.3.2. Разработване, отпечатване, разпространение и промоция на информационни материали (аудио и видео клипове, постери, книги, брошури, дигитални, дискове и др.) относно здравословното хранене и рисковете за организма от нездравословния модел на хранене сред рискови и популационни групи .	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	МОН, РУО, ОПЛ/НСОПЛБ, медицински специалисти Общини, НПО, СМИ	Текущ	Брой разработени материали Брой разпространени материали
		1.3.3. Провеждане на конкурси за разработване и реализация на здравно-образователни проекти от	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	Училища, МОН, РУО, ММС,	Ежегодно	Брой представени проекти Брой участници в проектите

		ученици, насочени към здравословен модел на хранене.		МК, МОСВ, БЧК, РОСЗОБ Общини, СМИ младежки клубове и др.		
1.4.	Ниска физическа активност	1.4.1.Реализиране на информационни кампании и др. инициативи за повишаване на знанията и мотивацията на населението за редовна физическа активност, укрепваща здравето.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	ММС, МОН, РУО, ОПЛ/НСОПЛБ, медицински специалисти Общини, НПО, СМИ	Ежегодно	Брой проведени кампании и други инициативи Брой участвали лица
		1.4.2.Разработване и разпространение на образователни материали (аудио и видео клипове, плакати, информационни брошури, листовки, дигитални и др.) сред населението за ползата от физическата активност, спорта и туризма за здравето.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	МОН, РУО ММС, ОПЛ/НСОПЛБ, медицински специалисти Общини, НПО, СМИ	Текущ	Брой разработени образователни материали Брой разпространени образователни материали
		1.4.3.Провеждане на конкурси за разработване и реализация на здравно-образователни проекти от ученици, насочени към повишаване на физическата активност при младите хора.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	Училища, МОН, РУО, ММС, МК, МОСВ, БЧК, РОСЗОБ Общини, СМИ младежки клубове и др.	Ежегодно	Брой представени проекти Брой участници в проектите
2.		Изграждане на капацитет и умения за консултиране и подкрепа у медицинските и немедицински специалисти				
2.1.	Употреба на тютюневи и свързани с тях изделия	2.1.1. Подкрепа разработването на образователни програми/обучителни модули за здравните рискове в резултат на употребата на тютюневи и	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	МОН, РУО, Общини,	Текущ	Разработени програми/модули.

		свързани с тях изделия, пасивно тютюнопушене, предимства от прекратяването на употребата им.		ОПЛ/ НСОПЛБ, медицински специалисти Висши училища Общини		
		2.1.2. Провеждане на курсове за медицински и немедицински специалисти по прилагане на съвременни методи за отказване от употребата на тютюневи и свързани с тях изделия. Разработване, отпечатване и разпространение на ръководства и други информационни материали за методическо подпомагане.	НЦОЗА, РЗИ	МОН, РУО, Общини, ОПЛ/ НСОПЛБ, медицински специалисти Висши училища, Общини, НПО	Текущ	Брой проведени курсове Брой участници Брой разработени информационни материали Брой разпространени материали
		2.1.3. Осигуряване функционирането на кабинетите за отказване от тютюнопушенето при РЗИ и обучение на работещите в тях консултанти.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	СМИ	Текущ	Брой оборудвани кабинети Брой обучени консултанти
2.2.	Злоупотреба с алкохол	2.2.1. Разработване и разпространение на ръководства за добра практика и други информационно-методични материали, насочени към ограничаване на употребата на алкохол сред населението.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	ОПЛ/ НСОПЛБ, медицински специалисти	Текущ	Брой разработени материали Брой разпространени материали
		2.2.2. Подкрепа разработването на образователни програми/обучителни модули за повишаване капацитета на медицинските и немедицински специалисти за здравните последици от злоупотребата с алкохол.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	МОН, РУО, ОПЛ/ НСОПЛБ, медицински специалисти Висши училища Общини	Текущ	Разработени образователни програми/модули
		2.2.3. Провеждане на курсове-семинари за медицински и немедицински специалисти за повишаване на знанията относно вредната употреба на алкохол и подпомагане	НЦОЗА, РЗИ	МОН, РУО, Висши училища	Текущ	Брой проведени курсове- семинари Брой участници

		консултирането на лица, злоупотребяващи с алкохол.		ОПЛ/ НСОПБ, медицински специалисти Немедицинс ки специалисти Общини		
2.3.	Нездравословен модел на хранене	2.3.1.Обучение на медицински и немедицински специалисти, вкл. от детски ясли, градини и училища за повишаване нивото на знания и умения по въпросите на здравословно хранене, рисковете за здравето при нездравословен модел на хранене, диетично хранене и др.	НЦОЗА, РЗИ	МОН, РУО, Висши училища ОПЛ/ НСОПБ, медицински специалисти Немедицинс ки специалисти Общини	Текущ	Брой проведени курсове-семинари и др. Брой участници
		2.3.2. Подкрепа разработването на образователни програми/обучителни модули за повишаване капацитета на медицинските и немедицински специалисти в областта на здравословното хранене	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	МОН, РУО, ОПЛ/ НСОПБ, медицински специалисти Висши училища Общини	Текущ	Брой разработени образователни програми/обучителни модули
		2.3.3.Разработване на нови и актуализиране на наличните Сборници и Ръководства за хранене на различни популационни групи.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ, Експертния съвет към министъра на здравеопазва нето по медицинскат	МУ, Лечебни заведения, детски ясли, градини, училища	Текущ	Разработени, актуализирани и разпространени сборници и Ръководства с рецепти

			а специалност „Хранене и диететика“, МНД по хранене и диететика, други МНД			
		2.3.4.Разработване и разпространение на информационни материали по здравословно хранене.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ, Експертния съвет към министъра на здравеопазва нето по медицинската специалност „Хранене и диететика“, МНД по хранене и диететика, други МНД	МУ, Лечебни заведения, детски ясли, градини, училища	Текущ	Брой разработени информационни материали Брой разпространени материали
		2.3.5. Унифициране и осъвременяване на национално ниво на индикатори и стандарти за оценка на хранителен статус.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	НМД медицински специалисти	Текущ	Унифицирани и осъвременени индикатори и стандарти
		2.3.6.Разработване на софтуер за оценка на хранителен прием за извършване на здравен контрол и провеждане на проучвания в областта на общественото здраве.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ		2021-2022	Разработен софтуер
2.4.	Ниска физическа активност	2.4.1. Обучение на медицинските и немедицински специалисти за рисковете за здравето при ниска физическа активност на населението; обмяна на опит за промоция на физическата активност.	НЦОЗА, РЗИ	ОПЛ/ НСОПЛБ, медицински специалисти	Текущ	Проведени обучителни курсове и др. мероприятия Брой участници

				ММС, НСА, общини, НПО, СМИ		
		2.4.2. Подкрепа разработването на образователни програми/обучителни модули за повишаване капацитета на медицинските и немедицински специалисти в областта на физическата активност, укрепваща здравето.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	МОН, РУО, ОПЛ/ НСОПЛБ, медицински специалисти Висши училища Общини	Текущ	Брой разработени образователни програми/обучителни модули
		2.4.3.Разработване и предоставяне на ръководства за добра практика и други информационни и методични материали за медицинските специалисти за консултиране и оказване на подкрепа на деца и възрастни, желаещи да се занимават с физически упражнения, спорт и туризъм .	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	ОПЛ/ НСОПЛБ, медицински специалисти ММС, НСА	Текущ	Разработени ръководства за добра практика и други информационни и методични материали. Брой разпространени здравнообразователни материали
3.		Включване на обществените структури и общности				
3.1.	Употреба на тютюневи и свързани с тях изделия	3.1.1.Провеждане на семинари, работни срещи и други инициативи с журналисти за предоставяне на актуална информация за здравно-социалните и икономически вреди от употребата на тютюневи и свързани с тях изделия.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	ОПЛ/ НСОПЛБ, медицински специалисти общини, НПО, СМИ	Текущ	Брой проведени семинари и други инициативи Брой обхванати журналисти
		3.1.2.Включване на обществени структури и общности от държавния и частния сектори, както и на други институции и организации, в провеждането на кампании за ограничаване употребата на тютюневи и свързани с тях изделия.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	ОПЛ/ НСОПЛБ, Общини, НПО, СМИ и др.	Текущ	Брой реализирани кампании
		3.1.3.Подпомагане на национални и регионални структури за консултиране, превенция, информирание и образование на лица от различни възрастови групи за вредите от употребата на тютюневи и и свързани с тях изделия.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	МТСП, МОН, ОПЛ/ НСОПЛБ, медицински специалисти	Текущ	Брой подпомогнати структури и общности

				общини, НПО, СМИ		
3.2.	Злоупотреба с алкохол	3.2.1. Сътрудничество с националните и местни медии за привличане вниманието на обществото към проблема с употребата на алкохол сред населението. Организиране на семинари и пресконференции с журналисти, предоставяне на материали и др.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	МОН, общини, ОПЛ/ НСОПЛБ, НПО, СМИ, други институции организации	Текущ	Участие на националните и местни медии в дейности по програмата
		3.2.2. Включване на обществени структури и общности от държавния и частния сектор и други институции и организации в провеждането на кампании за превенция и ограничаване на последиците от злоупотребата с алкохол.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	МВР, МОН, общини, ОПЛ/ НСОПЛБ, НПО, СМИ, други институции организации	Текущ	Брой реализирани кампании
		3.2.3. Подпомагане на национални и регионални структури за консултиране, превенция, информиране и образование на лица с алкохолен проблем.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	МТСП, МОН, ОПЛ/ НСОПЛБ, медицински специалисти общини, НПО, СМИ	Текущ	Брой подпомогнати структури и общности
3.3.	Нездравословен модел на хранене	3.3.1. Участие по компетентност при разработване на изисквания и препоръки за здравословно хранене за деца и ученици по тематични програми	МЗ, НЦОЗА	МЗХГ, МОН РУО и РЗИ	Текущ	Брой разработени изисквания и препоръки
		3.3.2. Повишаване информираността на производителите на храни, търговците на хранителни продукти и професионалистите, заети в общественото хранене, производство на здравословните храни и хранене.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	МЗХГ, БАБХ, БО	Текущ	Брой проведени семинари, форуми и др.
		3.3.3. Промоция на реформулирането на храните с цел намаляване съдържанието на сол, мазнини, наситени мастни киселини, транс-мастни киселини, добавена захар.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	МЗХГ, БАБХ, БО	Текущ	Брой проведени семинари, форуми и др. Брой участници

		3.3.4. Подкрепа на дейности за намаляване маркетинга и рекламата на храни за деца с високо съдържание на сол, захар и мазнини.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	МЗХГ, БАБХ, БО	Текущ	Брой подкрепени дейности
3.4.	Ниска физическа активност	3.4.1. Участие, съвместно с държавния и частния сектори и други институции и организации, в дейности за повишаване на физическата активност на населението.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	ММС, МРРБ, МОН, общини, НПО, СМИ, други институции организации	Текущ	Брой реализирани дейности
		3.4.2. Сътрудничество с националните и местни медии за привличане вниманието на обществото към физическата активност и пропагандиране на здравните ползи от нея (обучение на журналистите, пресконференции, и др.)	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	ММС, общини, НПО, други институции организации	Текущ	Брой съвместни мероприятия с медии
III.		РЕАЛИЗИРАНЕ НА ДЕЙНОСТИ, НАСОЧЕНИ КЪМ РАНО ОТКРИВАНЕ НА ВОДЕЩИТЕ ХНБ				
1.1.	Сърдечно-съдови заболявания	1.1.1. Повишаване обхвата на лицата над 18 г., преминали ежегоден профилактичен преглед при ОПЛ.	ПИМП (ОПЛ/НСОПЛБ) НЗОК	Здравни медиатори	Текущ	Брой лица над 18 г., преминали профилактични прегледи
		1.1.2. Обхващане на лицата над 18 г. с профилактични прегледи, вкл. с измерване на артериалното налягане, изчисляване и оценка на ИТМ и провеждане на изследвания съобразно утвърдената нормативна уредба в зависимост от възрастта на лицето.	ПИМП (ОПЛ/НСОПЛБ) НЗОК		Текущ	Брой лица над 18 г., преминали профилактичен преглед и изследвания Брой идентифицирани лица с отклонения от нормата Брой лица от идентифицираните с отклонения, насочени за консултация със специалист
		1.1.3. Включване на лицата с рискови фактори за развитие на сърдечно-съдови заболявания в рискови групи в съответствие с нормативната уредба - Наредба № 8 от 2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията.	ПИМП (ОПЛ/НСОПЛБ) НЗОК		Текущ	Брой лица, включени от ОПЛ в група с рискови фактори за развитие на сърдечно-съдови заболявания
		1.1.4. Оценка на сърдечно-съдовия риск в рамките на ежегодния профилактичен преглед от ОПЛ по SCORE системата на база на следните критерии –	ПИМП (ОПЛ/НСОПЛБ) НЗОК	СИМП (кардиолог)	Текущ	Брой лица, включени от ОПЛ в група с рискови фактори за развитие на сърдечно-съдови заболявания

		пол, тютюнопушене, възраст, общ холестерол и систолно артериално налягане.				Брой лица от рисковата група, на които са проведени допълнителни прегледи и консултации
		1.1.5. Насочване на лицата с висок риск към специалист-кардиолог за допълнителни консултация и изследвания.	ПИМП (ОПЛ/НСОПБ) НЗОК	СИМП (кардиолог)	Текущ	Брой лица с висок риск, насочени от ОПЛ към кардиолог.
		1.1.6. Ранно откриване на лица с предразположение към развитие на СН (това са всички лица с вече установено ССЗ, но без клинични прояви на СН) чрез насочена анамнеза и статус, насочване към кардиолог за консултация и ЕхоКг оценка.	ПИМП (ОПЛ/НСОПБ)	СИМП (кардиолог)	Текущ	Брой насочени към специалист лица Брой новооткрити случаи на СН Брой новооткрити случаи на асимптомна ЛК дисфункция
		1.1.7. Провеждане на скринингови кампании за сърдечно-съдови заболявания сред групи от здравото население.	Лечебни заведения		Текущ	Брой проведени кампании Брой обхванати лица Брой новооткрити случаи
2.	Онкологични заболявания					
2.1.	Злокачествени новообразувания на млечната жлеза	2.1.1. Провеждане на мануално изследване на млечните жлези при жени ≥ 30-годишна възраст в рамките на ежегодния профилактичен преглед от ОПЛ с цел ранно откриване на отклонения.	ПИМП (ОПЛ/НСОПБ), НЗОК		Текущ	Брой жени, на които е поведено мануално изследване на млечните жлези по време на профилактичния преглед от ОПЛ
		2.1.2. Обучение на жени на възраст над 30 год. за мануално изследване на гърдата.	ПИМП (ОПЛ/НСОПБ)		Текущ	Брой обучени жени
		2.1.3. Насочване на рисковите жени за развитие на злокачествено новообразование на млечната жлеза (фамилна анамнеза) към мамологично изследване за уточняване на установени изменения.	ПИМП (ОПЛ/НСОПБ) НЗОК		Текущ	Брой жени с рискови фактори за развитие на злокачествено новообразование на млечната жлеза, включени от ОПЛ в рисковата група

		2.1.4. Включване на жените с рискови фактори за развитие на злокачествено новообразувание на млечната жлеза в рискови групи в съответствие с нормативната уредба - Наредба № 8 от 2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията				
		2.1.5. Провеждане на мамографско изследване на жени във възрастовата група 50-69 год. – един път на две години.	ПИМП (ОПЛ/НСОПЛБ), НЗОК		Текущ	Брой мамологични изследвания Брой съмнителни случаи, насочени към уточняване на диагнозата Брой открити случаи със злокачествени новообразувания
		2.1.6. Провеждане на скринингови кампании за злокачествени новообразувания на млечната жлеза сред групи от здравото население	Лечебни заведения		Текущ	Брой проведени кампании Брой обхванати лица Брой новооткрити случаи
2.2.	Злокачествени новообразувания на шийката на матката					
		2.2.1. Обучение на полово активни жени за необходимостта от провеждане на гинекологичен преглед с цитонамазка от специалист.	ПИМП (ОПЛ/НСОПЛБ),		Текущ	Брой информирани жени
		2.2.2. Обхващане на жени от 30 до 40-годишна възраст с профилактичен преглед от специалист АГ с цитонамазка.	ПИМП (ОПЛ/НСОПЛБ), СИМП, НЗОК		Ежегодно, а след две негативни цитонамазки - веднъж на 3 години	Брой жени, преминали профилактичен преглед при специалист по АГ с цитонамазка
		2.2.3. Обхващане от ОПЛ на жени с рискови фактори за развитие на злокачествено новообразувание на шийката на матката, в рискови групи.	ПИМП (ОПЛ/НСОПЛБ), СИМП, НЗОК		Текущ	Брой жени, включени в рискова група за развитие на злокачествено новообразувание на шийката на матката
		2.2.4. Извършване на профилактичен преглед от специалист АГ с гинекологичен статус и взимане на цитонамазка при жени съгласно утвърдената	ПИМП (ОПЛ/СИМП по АГ НЗОК		Текущ	Брой прегледани жени от специалист АГ с цитонамазка

		нормативна уредба - Наредба № 8 за профилактичните прегледи и диспансеризацията.				Брой открити случаи със злокачествени новообразувания
		2.2.5. Провеждане на скринингови кампании за злокачествени новообразувания на шийката на матката сред групи от здравото население.	Лечебни заведения		Текущ	Брой проведени кампании Брой обхванати лица Брой новооткрити случаи
2.3.	Злокачествени новообразувания на ректосигмоидалната област					
		2.3.1. Идентифициране от ОПЛ на лицата с рискови фактори за развитие на злокачествено новообразувание на ректосигмоидалната област – съгласно утвърдената нормативна уредба.	ПИМП (ОПЛ/НСОПБ), СИМП, НЗОК		Текущ	Брой лица, включени от ОПЛ в рисковата група за развитие на злокачествено новообразувание на ректосигмоидалната област
		2.3.2. Провеждане на допълнителни консултативни прегледи и изследвания при рисковите лица.	ПИМП (ОПЛ/НСОПБ), СИМП, НЗОК		Текущ	Брой лица от рисковата група, на които са проведени допълнителни консултативни прегледи и изследвания
		2.3.3. Извършване на профилактичен преглед с прилагане на хемокулт-тест (изследване на серумно желязо и ПКК) при високорисковите лица над 50 год.	ПИМП (ОПЛ/НСОПБ), СИМП		Текущ	Брой лица, включени от ОПЛ в рисковата група за развитие на злокачествено новообразувание на ректосигмоидалната област Брой лица от рисковата група, на които са проведени допълнителни консултативни прегледи и изследвания
		2.3.4. Провеждане на скринингови кампании за злокачествени новообразувания на ректосигмоидалната област сред групи от здравото население.	Лечебни заведения		Текущ	Брой проведени кампании Брой обхванати лица Брой новооткрити случаи
2.4.	Злокачествени новообразувания на простатата					
		2.4.1. Извършване на профилактичен преглед при мъже над 50 г. възраст с изследване на ПСА тест съгласно утвърдената нормативна уредба.	ПИМП (ОПЛ/НСОПБ), НЗОК		Текущ	Брой прегледани лица Брой открити лица Брой съмнителни лица

		2.4.2.Профилактичен преглед при мъже между 40 – 49 годишна възраст с рискови фактори за развитие на злокачествено новообразувание на простатата.	ПИМП (ОПЛ/НСОПБ), НЗОК		Текущ	Брой прегледани лица Брой открити лица Брой съмнителни лица Брой насочени за ЯМР и биопсия на простатата Брой доказани с карцином на простатата след извършени прегледи
		2.4.3. Провеждане на допълнителни консултативни прегледи и изследвания при мъже с рискови фактори за развитие на злокачествено новообразувание на простатата.	ПИМП (ОПЛ/НСОПБ), НЗОК		текущо	Брой лица, включени в рискова група за развитие на злокачествено новообразувание на простатата Брой лица, при което са проведени допълнителни прегледи и изследвания
		2.4.4. Провеждане на скринингови кампании за злокачествени новообразувания на простатата сред групи от здравото население.	Лечебни заведения		Текущ	Брой проведени кампании Брой обхванати лица Брой новооткрити случаи
3.	Диабет тип 2					
		3.1. Идентифициране в рамките на профилактичния преглед от ОПЛ на лицата с повишен риск от захарен диабет тип 2 - 12 и повече точки по FINDRISK (Въпросник за риск от развитие на диабет в следващите 10 години) съгласно утвърдената нормативна уредба – Наредба № 8 от 2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията.	ПИМП (ОПЛ/НСОПБ) НЗОК		Текущ	Брой лица с оценка на риска за захарен диабет тип 2 Брой лица, идентифицирани с умерен, висок и много висок риск от развитие на диабет тип 2 - 12 и повече точки по FINDRISK
		3.2.Измерване на нивото на риска на лицата с повишен риск за захарен диабет – провеждане на изследвания съгласно утвърдената нормативна уредба – Наредба № 8 от 2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията	ПИМП (ОПЛ/НСОПБ) НЗОК		Текущ	Брой изследвани лица Брой идентифицирани лица с отклонения в глюкозната толеранс
		3.3.Интервенция за намаляване на риска с цел превенция на развитието на захарен диабет тип 2:	ПИМП (ОПЛ/НСОПБ)	СИМП (ендокри)	Текущ	Брой лица в рискова група за развитие на диабет тип 2

		• обучение за самонаблюдение и контрол на телото, кръвното налягане и други; • препоръки за начина на живот – хранене, двигателна активност, преустановяване на вредни навици, намаляване на нервно-психическото напрежение; • преценка на необходимостта от консултация с ендокринолог и допълнителни изследвания; • медикаментозна терапия при необходимост		нология)		
		3.4. Провеждане на скринингови кампании за диабет тип 2 сред групи от здравото население.	Лечебни заведения		Текущ	Брой проведени кампании Брой обхванати лица Брой новооткрити случаи
4.	Хронични белодробни болести					
		4.1.Обучение на лицата с фамилна анамнеза за хронични белодробни заболявания за необходимостта от здравословен начин на живот /отказ от тютюно пушене и др./.	ПИМП (ОПЛ/НСОПЛБ)		Текущо (по време на профилактичните прегледи)	Брой обучени лица
		4.2.Идентифициране в хода на ежегодния профилактичен преглед на високорисковите лица за развитие на хронична обструктивна белодробна болест: Възраст >40 години; тютюнопушене (активно и пасивно); вредни фактори на работната среда; персистираща, прогресивна и влошаваща се при физическо усилие диспнея; хронична кашлица, хронична продукция на секрети; свиркащи хрипове; рецидивиращ остър бронхит. Високорискови лица: ▪ Пушачи (екс/пушачи) с експозиция ≥ 10 пакетогодини на възраст > 40 год.; пасивни пушачи. ▪ Лица със симптоми и признаци (персистираща, прогресивна и влошаваща се при физическо усилие диспнея, хронична кашлица, хронична продукция на секрети; свиркащи хрипове; рецидивиращ остър бронхит и рискови фактори на работната среда) оценени чрез въпросник.	ПИМП (ОПЛ/НСОПЛБ)		Текущ -по време на профилактичните прегледи; -по време на консултация свързана с белодробни проблеми	Брой прегледани лица с попълнени въпросници Брой пациенти с повишен риск от ХОББ

		4.3. Ранно идентифициране на пациенти с бронхиална астма: наличие на респираторни симптоми на задух, свирене в гърдите, тежест в гърдите и пристъпна кашлица, наличие на вариабилна лимитация на експираторния въздушен поток. 4.4. Обхващане с диспансерно наблюдение за контрол на заболяването и провежданата терапия на лицата с хронични белодробни заболявания съгласно утвърдената нормативна уредба – Наредба № 8 от 2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията	ПИМП (ОПЛ/НСОПБ) СИМП (специалист по пневмология и фтизиатрия)		Текущ -по време на профилактичните прегледи; -по време на консултация свързана с белодробни проблеми	Брой идентифицирани лица Брой проведени диспансерни прегледи
		4.5. Насочване на високорисковите лица към специалист по белодробни болести за диагностично уточняване и провеждане на специализирани изследвания.	ПИМП (ОПЛ/НСОПБ)	НЗОК	Текущ	Брой насочени към специалист рискови пациенти
		4.6. Ранно откриване на интерстициалните белодробни болести и определяне на риск за развитие на прогресивни фиброзиращи интерстициални белодробни заболявания.	СИМП (специалист по пневмология и фтизиатрия и специалист образна диагностика)	Специализирани центрове за диагностика и лечение на ИБФ	Текущ	Брой диагностицирани лица
		4.7. Насочване на диагностицираните пациенти за спирометрия с оглед определяне на прогресията (измерване на ФВК) и КАТ промени (загуба на обем и тракционни бронхиектазии).	СИМП (специалист по пневмология и фтизиатрия и специалист образна диагностика)	Специализирани центрове за диагностика и лечение на ИБФ	Текущ	Брой диагностицирани лица
		4.8. Провеждане на скринингови кампании за ранно откриване на хронични белодробни заболявания сред групи от здравото население	Лечебни заведения		Текущ	Брой проведени кампании Брой обхванати лица Брой новооткрити случаи
IV.		МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА				

1.		Актуализиране на базата данни на Програмата.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ		ежегодно	База данни за здравното състояние на населението и разпространението на факторите на риска за здравето сред населението.
2.		Анализ на изпълнението на целите на програмата и на работната програма, предприемане на мерки за оптимизиране на дейностите.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ		ежегодно	Доклади за изпълнението на програмата.
3.		Провеждане на допълнителни изследвания, свързани с разпространението на факторите на риска за здравето (тютюнопушене, алкохол, хранене, физическа активност и др.).	НЦОЗА, РЗИ		текущ	Брой проведени изследвания по факторите на риска за здравето.
4.		Провеждане на крайно изследване за честотата и разпространението на факторите на риска и на основните ХНБ. Представяне на резултатите.	НЦОЗА, РЗИ		2024	Проведено проучване за честотата и разпространението рисковите фактори и на основните ХНБ. Представени резултати.
5.		Извършване оценка на резултатите от развитието на програмата. Изготвяне на окончателен доклад. Докладване на резултатите пред Програмния съвет и ръководството на МЗ. Публикуване на резултатите.	МЗ, НЦОЗА, РЗИ		2025	Извършена оценка на програмата. Изготвен окончателен научен доклад. Докладвани резултати пред Програмния съвет и ръководството на МЗ. Публикуване на резултатите.
V.		ПОДДЪРЖАНЕ НА ЕФЕКТИВНО МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО				
1.		Активно сътрудничество с Европейската комисия, СЗО и други водещи международни организации при разработването на общи насоки и процедури по събирането, анализа и разпространението на информация, свързана с носителството на фактори на риска, водещи до ХНБ.	МЗ, НЦОЗА		ежегодно	Активно международно сътрудничество с ЕК, СЗО, други международни организации.
2.		Участие в международни прояви и обучения, организирани с цел придобиване на познания,	МЗ, НЦОЗА	РЗИ	ежегодно	Участие в международни прояви и обучения.

		умения, капацитет и експертиза, свързани с контрола на ХНБ.				
3.		Осъществяване на активен и редовен обмен на информацията, получена при изследователска дейност, с други държави.	МЗ, НЦОЗА	РЗИ	текущ	Участие в научни форуми. Разпространена информация.
4.		Проучване и използване на възможностите за финансиране на програми за профилактика на ХНБ от други източници (извънбюджетни), съвместно с международни и неправителствени организации.	МЗ, НЦОЗА		ежегодно	Проучени и използвани възможности за финансиране на програми за профилактика на ХНБ от други източници (извънбюджетни).

ФИНАНСОВ РАЗЧЕТ
НА НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ХРОНИЧНИТЕ НЕЗАРАЗНИ БОЛЕСТИ - 2021-2025 г.

№	Дейности	Източник на финансиране	Разпределение на бюджета по години и дейности в лева					
			2021	2022	2023	2024	2025	Общо
I.	Управление и координиране на дейностите по програмата							
II.	Реализиране на дейности, насочени към намаляване на факторите на риска, водещи до ХНБ		59 000	59 000	59 000	95 000	105 000	377 000
1.	Повишаване на нивото на информираност, обучение и включване на населението в дейности по програмата		43 000	43 000	43 000	58 000	64 000	251 000
1.1.	Употреба на тютюневи и свързани с тях изделия	Бюджет МЗ	10 750	10 750	10 750	14 500	16 000	62 750
1.2.	Злоупотреба с алкохол	Бюджет МЗ	10 750	10 750	10 750	14 500	16 000	62 750
1.3.	Нездравословен модел на хранене	Бюджет МЗ	10 750	10 750	10 750	14 500	16 000	62 750
1.4.	Ниска физическа активност	Бюджет МЗ	10 750	10 750	10 750	14 500	16 000	62 750
2.	Изграждане на капацитет и умения за консултиране и подкрепа у медицинските и немедицински специалисти		12 500	12 500	12 500	27 000	29 000	93 500
2.1.	Употреба на тютюневи и свързани с тях изделия	Бюджет МЗ	3 000	3 000	3 000	6 500	7 000	22 500
		Бюджет МОН	500	500	500	500	500	2 500
		Бюджет МОСВ	500	500	500	500	1 000	3 000
2.2.	Злоупотреба с алкохол	Бюджет МЗ	900	900	900	4 500	5 000	12 200
		Бюджет МОН	500	500	500	500	500	2 500
		Бюджет МОСВ	500	500	500	500	1 000	3 000
2.3.	Нездравословен модел на хранене	Бюджет МЗ	3 000	3 000	3 000	6 500	7 000	22 500
		Бюджет МОН	500	500	500	500	500	2 500
		Бюджет МОСВ	1 000	1 000	1 000	1 000	500	4 500
2.4.	Ниска физическа активност	Бюджет МЗ	600	600	600	4 500	5 000	11 300

		Бюджет МОН	500	0	500	500	500	2 500
		Бюджет МОСВ	1 000	1 000	1 000	1 000	500	4 500
3.	Включване на обществените структури и общности		3 500	3 500	3 500	10 000	12 000	32 500
3.1.	Употреба на тютюневи и свързани с тях изделия	Бюджет МЗ	900	900	900	2 500	3 000	8 200
3.2.	Злоупотреба с алкохол	Бюджет МЗ	900	900	900	2 500	3 000	8 200
3.3.	Нездравословен модел на хранене	Бюджет МЗ	1 100	1 100	1 100	2 500	3 000	8 800
3.4.	Ниска физическа активност	Бюджет МЗ	600	600	600	2 500	3 000	7 300
III.	Реализиране на дейности, насочени към ранно откриване на водещите ХНБ		136 000	136 000	136 000	660 000	680 000	1 748 000
1.1.	Сърдечно-съдови заболявания	Бюджет МЗ	34 000	34 000	34 000	165 000	170 000	437 000
1.2.	Онкологични заболявания	Бюджет МЗ	54 000	54 000	54 000	165 000	170 000	497 000
1.3.	Диабет тип 2	Бюджет МЗ	14 000	14 000	14 000	165 000	170 000	377 000
1.4.	Хронични белодробни болести	Бюджет МЗ	34 000	34 000	34 000	165 000	170 000	437 000
IV.	Мониторинг и оценка							0
V.	Поддържане на ефективно международно сътрудничество							0
	ОБЩО		195 000	195 000	195 000	755 000	785 000	2 125 000

БЮДЖЕТ
НА НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ХРОНИЧНИТЕ НЕЗАРАЗНИ БОЛЕСТИ - 2021-2025 г.

Рекапитулация на средствата за финансиране на дейностите по Националната програма за превенция на хроничните незаразни болести 2021-2025 г. по източник на финансиране	Източник на финансиране	Разпределение на бюджета по години в лева					
		2021	2022	2023	2024	2025	ОБЩО 2021-2025
ОБЩО в лева:		195 000	195 000	195 000	755 000	785 000	2 125 000
	Бюджет МЗ	190 000	190 000	190 000	750 000	780 000	2 100 000

	Бюджет МОСВ	3 000	0	3 000	3 000	3 000	15 000
	Бюджет МОН	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	10 000